

Phần hai

GỢI Ý DẠY HỌC CÁC BÀI TRONG SÁCH GIÁO KHOA LỊCH SỬ VÀ ĐỊA LÍ 5

PHẦN LỊCH SỬ

HƠN TÁM MƯƠI NĂM CHỐNG THỰC DÂN PHÁP XÂM LƯỢC VÀ ĐÔ HỘ (1858 – 1945)

Bài 1

"BÌNH TÂY ĐẠI NGUYÊN SOÁI" TRƯƠNG ĐỊNH

I – MỤC TIÊU

Học xong bài này, HS biết :

- Trương Định là một trong những tấm gương tiêu biểu của phong trào đấu tranh chống thực dân Pháp xâm lược ở Nam Kỳ.
- Với lòng yêu nước, Trương Định đã không tuân theo lệnh vua, kiên quyết ở lại cùng nhân dân chống quân Pháp xâm lược.

II – ĐỒ DÙNG DẠY HỌC

- Hình trong SGK phóng to (nếu có thể).
- Bản đồ Hành chính Việt Nam.
- Phiếu học tập của HS.

III – CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC CHỦ YẾU

* Hoạt động 1 (*làm việc cả lớp*)

- GV giới thiệu bài và kết hợp dùng bản đồ để chỉ địa danh Đà Nẵng, 3 tỉnh miền Đông và 3 tỉnh miền Tây Nam Kỳ.

+ Sáng 1-9-1858, thực dân Pháp chính thức nổ súng tấn công Đà Nẵng, mở đầu cuộc xâm lược nước ta. Tại đây, quân Pháp đã vấp phải sự chống trả quyết liệt của quân và dân ta nên chúng không thực hiện được kế hoạch đánh nhanh thắng nhanh.

+ Năm sau, thực dân Pháp phải chuyển hướng, đánh vào Gia Định. Nhân dân Nam Kỳ khắp nơi đứng lên chống Pháp xâm lược, đáng chú ý nhất là phong trào kháng chiến của nhân dân dưới sự chỉ huy của Trương Định.

* Hoạt động 2 (làm việc theo nhóm)

– GV giao nhiệm vụ học tập cho HS :

+ Khi nhận được lệnh của triều đình có điều gì làm cho Trương Định phải băn khoăn, suy nghĩ ?

+ Trước những băn khoăn đó, nghĩa quân và dân chúng đã làm gì ?

+ Trương Định đã làm gì để đáp lại lòng tin yêu của nhân dân ?

Chia lớp thành 3 nhóm, mỗi nhóm giải quyết một ý, cũng có thể yêu cầu HS làm việc với phiếu học tập.

Gợi ý trả lời :

Ý 1 : Năm 1862, giữa lúc phong trào kháng chiến của nhân dân ta đang dâng cao, thực dân Pháp gặp nhiều khó khăn và lúng túng, thì triều đình nhà Nguyễn với tư tưởng cầu hoà, vội vã kí hiệp ước, trong đó có điều khoản : nhường 3 tỉnh miền Đông Nam Kỳ (Gia Định, Định Tường, Biên Hoà) cho thực dân Pháp. Triều đình nhà Nguyễn cũng dùng nhiều biện pháp nhằm chấm dứt phong trào chống Pháp ở 3 tỉnh miền Đông. Để tách Trương Định ra khỏi phong trào đấu tranh của nhân dân, triều đình đã thăng chức cho ông làm Lãnh binh An Giang (1 trong 3 tỉnh miền Tây Nam Kỳ là Vĩnh Long, An Giang, Hà Tiên) và yêu cầu ông phải đi nhận chức ngay. SGK đã nêu rõ băn khoăn, suy nghĩ của Trương Định khi nhận được lệnh của vua ban xuống. Giữa lệnh vua và lòng dân, Trương Định chưa biết hành động như thế nào cho phải lẽ. Cần lưu ý rằng : dưới chế độ phong kiến, không tuân lệnh vua là phạm tội lớn nhất (tội khi quân, phản nghịch), sẽ bị trừng trị.

Ý 2 : Nghĩa quân và nhân dân suy tôn Trương Định làm "Bình Tây Đại nguyên soái".

Ý 3 : Cảm kích trước tấm lòng của nghĩa quân và dân chúng, Trương Định đã không tuân lệnh vua, ở lại cùng nhân dân chống giặc Pháp.

* Hoạt động 3 (làm việc cả lớp)

GV cho đại diện các nhóm trình bày kết quả làm việc của nhóm mình.

* Hoạt động 4 (làm việc cả lớp)

GV nhấn mạnh những kiến thức cần nắm được theo 3 ý đã nêu ; sau đó, đặt vấn đề thảo luận chung cả lớp :

– Em có suy nghĩ như thế nào trước việc Trương Định không tuân lệnh triều đình, quyết tâm ở lại cùng nhân dân chống Pháp ?

– Em biết gì thêm về Trương Định ?

– Em có biết đường phố, trường học nào mang tên Trương Định ?

IV – THÔNG TIN THAM KHẢO

– Trương Định sinh năm 1820, ở Bình Sơn (nay thuộc huyện Sơn Tịnh), Quảng Ngãi, là con của Lãnh binh Trương Cẩm. Trương Định theo cha vào Nam giữa thời Thiệu Trị (1841 – 1847). Khi Trương Cẩm làm Lãnh binh Gia Định, Trương Định đã chiêu mộ dân nghèo khai hoang lập đồn điền, được phong chức Quản cơ, nên còn được gọi là Quản Định.

– Giữa lúc phong trào kháng chiến của nhân dân dâng cao, Pháp đang lúng túng trước thất bại ở Mê-hi-cô và trong cuộc chiến tranh xâm lược Trung Quốc, Việt Nam, thì triều đình nhà Nguyễn lại vội vã kí hoà ước, nhường 3 tỉnh miền Đông Nam Kỳ cho thực dân Pháp. Chính thực dân Pháp cũng phải thừa nhận : "May mắn thay, đang lúc phải đón đợi lấy một tình thế xấu, thì triều đình nhà Nguyễn lại yêu cầu kí hoà ước".

– Trong khi Trương Định đang chuẩn bị kế hoạch chiếm lại căn cứ Tân Hoà (Gò Công), thì ngày 20-8-1864, giặc Pháp đã cho tên phản bội Huỳnh Công Tấn – trước kia đã từng dưới quyền của Trương Định – đem quân lính vây đánh bất ngờ. Trong cuộc chiến đấu quyết liệt, Trương Định bị thương nặng, ông đã rút gươm tự sát, khi đó ông mới 44 tuổi. Nghe tin Trương Định mất, Nguyễn Đình Chiểu vô cùng cảm kích, đã viết một bài văn tế Trương Định và 12 bài thơ về người anh hùng đã khuất.